

67.9(45КР)401
Г85

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ

ГРИЦЯК Наталія Василівна

Н. Грицяк

67.9(45КР)401

УДК 172.2:321.7:35

Г85

**ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ:
МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентові України, м. Київ.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України **КНЯЗЄВ Володимир Миколайович**, Національна академія державного управління при Президентові України, завідувач кафедри філософії і методології державного управління.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор **ПРИХОДЧЕНКО Людмила Леонідівна**, Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування;

кандидат наук з державного управління, доцент **КОЛОСОВСЬКА Ірина Ігорівна**, Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, доцент кафедри політичних наук та філософії.

Захист відбудеться «28» вересня 2012 р. о 15 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 20.052.07 Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу за адресою: 76010, м. Івано-Франківськ, вул. Короля Данила, 13, к. 12-21.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15.

Автореферат розісланий «25» серпня 2012 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Мазак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку української державності та суспільства характеризується процесом оновлення всіх сфер життєдіяльності. Економічні, політичні та соціокультурні трансформації обумовлюють необхідність у формуванні системи демократичного врядування, що відповідає міжнародним та європейським стандартам. У цьому контексті значно зростає та підвищується вагомість впровадження етичних принципів демократичного врядування, які є невід'ємними характеристиками здійснення державної влади на засадах реальної демократії. Їх наявність та динамічний розвиток є якісними показниками демократичних перетворень суспільства. Етичні принципи демократичного врядування виступають як принципи організації та діяльності органів державного управління, а також принципи взаємовідносин між державою та громадянським суспільством.

Важливим фактором необхідності впровадження етичних принципів демократичного врядування є сворінтеграційні орієнтири нашої держави, приєднання до цілої низки міжнародних угод й інших регуляторних актів та заходи з адаптації вітчизняного законодавства до міжнародних норм.

Демократичне врядування як спосіб правління виникло у ХХ ст. як механізм удосконалення державного менеджменту з більш повним урахуванням політичних, соціальних та моральних аспектів управління. Досвід розвитку державно-управлінських систем засвідчує, що застосування лише класичних підходів та методів не дозволяє перевести врядування на якісно новий рівень розвитку.

Проблеми демократизації державного управління в Україні актуалізують нагальну потребу наукового обґрунтування основоположних етичних принципів демократичного врядування, їх впровадження в практику державного управління на всіх його рівнях. Тому науковці шукають вирішення проблем прикладної етики, здійснюються дослідження з управлінської, ділової етики й етики бізнесу, культури спілкування та етикету.

Теоретичні розробки проблем етики державного управління здійснюють зарубіжні науковці С. Васильєв, А. Конов, С. Коновченко, Б. Кудрика, К. Луганський, К. Л'юїс, С. Малишев, А. Оболонський, Е. Охотський, Г. Райт, Д. Томпсон та ін.

В Україні розвідки Т. Василевської, В. Князева, І. Колосовської, Н. Липовської, М. Логунової, Н. Нижник, М. Пірен, Л. Приходченко, М. Рудакевич, С. Серьогіна, В. Цветкова та інших дослідників активізували обговорення професійно-етичної та етико-психологічної проблематики державного управління й державної служби. Концепції демократичного врядування та державного управління присвячені роботи З. Балабасової, Т. Безверхнюк, Т. Бутирської, Е. Вигоди, Д. Дзвінчука, Ю. Друка, В. Мамонової, П. Надолішнього, Г. Пітерса, Л. Сморгунова, В. Тимківа та ін. Започатковані І. Бенатом, Е. Дюркгеймом, О. Контом, Ш. Монтеск'є розробки з професійної етики на теренах пострадянського простору продовжують Т. Аболіна, Р. Апресян,

В. Бакштановський, А. Гусейнов, Т. Мішаткіна та ін. Значний потенціал для розвитку етики державного управління мають розробки з політичної та парламентської етики М. Вебера, П. Кислого, В. Малахова, А. Прокоф'єва, П. Рікера, Дж. Ролза, С. Рябова, Б. Сутора та ін.

Процеси демократизації суспільства спонукають до подолання кризових явищ у етиці державного управління та професійній моралі. Сьогодні на порядку денному стоїть проблема вироблення оновленої моделі демократичного врядування, зокрема його етичних принципів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в рамках комплексного наукового проекту за темами науково-дослідних робіт Національної академії державного управління при Президентові України «Традиції демократичного врядування в історії українського державотворення» (номер реєстрації 0108U002009) та «Розроблення філософських засад державного управління» (номер державної реєстрації 0110U002465), відповідно до завдань Програми розвитку державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу та Концепції розвитку законодавства про державну службу в Україні, у межах яких автором проведено аналіз особливостей механізмів формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування в Україні.

Для досягнення поставленої мети у дисертаційній роботі визначені такі задачі:

- дослідити особливості демократичного врядування в сучасних транзитивних умовах, зміст етичних принципів як основи демократичного врядування та стан розробки цієї проблеми у зарубіжній і вітчизняній науковій думці;
- з'ясувати сутнісні особливості етичних принципів демократичного врядування в історії державотворення України;
- дослідити політико-правові засади демократичного врядування в Україні;
- розкрити механізми впровадження етичних принципів демократичного врядування;
- визначити інституційні проблеми формування та реалізації етичних принципів демократичного врядування в системі державного управління;
- дослідити міжнародні та європейські підходи щодо формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування;
- визначити напрями та шляхи вдосконалення механізмів формування етичних принципів демократичного врядування та запропонувати способи підвищення ефективності їх впровадження в Україні.

Об'єктом дослідження є етичні принципи демократичного врядування. *Предмет* дослідження – механізми формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у процесі проведення дисертаційного дослідження використано комплекс методів. Зокрема: на основі системно-аналітичного підходу здійснено теоретико-методологічне узагальнення наукових концепцій, розробок і пропозицій провідних вітчизняних і зарубіжних вчених з питань демократичного врядування, принципів демократичного врядування; функціонально-структурний аналіз дав змогу визначити функціональну складову демократичного врядування та специфічні особливості етичних принципів; компаративний та логіко-семантичний методи надали змогу дослідити категорійно-понятійний апарат обраного предмета дослідження, розкрити інституційний механізм формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування; логічне узагальнення широко застосовувалося на різних стадіях роботи (при визначенні місця демократичного врядування у державному управлінні, аналізі етичних принципів демократичного врядування та механізмів забезпечення їх ефективності, обґрунтуванні висновків тощо); моделювання – при аналізі механізмів формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що у дисертаційній роботі здійснено системне дослідження механізмів формування та реалізації етичних принципів демократичного врядування в Україні, застосування яких дасть змогу надавати якісні послуги населенню та створювати умови для прозорого відкритого функціонування державної влади. Зокрема, у дисертації:

уперше:

- визначено сутнісні характеристики поняття «етичні принципи демократичного врядування», яке пропонується розуміти як систему демократичних принципів, що обґрунтовує ціннісні орієнтації, моральні аспекти поведінки та взаємовідносин у процесі здійснення державно-управлінської діяльності, допомагає визначати етичну чи неетичну поведінку, а також розвивати навички аналізу етичних ціннісних проблем;

- визначено комплекс найбільш дієвих шляхів оптимізації функціонування етичних принципів демократичного врядування, а саме: інституційне і правове закріплення визначених принципів демократичного врядування через стандартизацію й унормування управлінських процедур; формування організаційно-правової культури демократичного врядування як фактору інтегрування суспільних, професійних та індивідуальних цінностей, що забезпечує засвоєння й реалізацію принципів та норм на рівні моральної свідомості; запобігання девальвації етичних цінностей у суспільстві;

удосконалено:

- напрями адаптації етичних принципів демократичного врядування та механізмів їх функціонування у державному управлінні до європейських

стандартів, зокрема у запровадженні досвіду формування організаційно-правових форм демократичного врядування;

- змістовний перелік етичних принципів демократичного врядування. До етичних принципів демократичного врядування в Україні пропонується віднести наступні: пріоритет інтересів громадянина; чесність; відповідальність; доброзичливість; взаємоповагу; коректність; ввічливість; стриманість; толерантність; тактовність; визнання порядності, людської гідності пріоритетними цінностями; орієнтованість на досягнення максимально можливого справедливого результату;

- напрями впровадження етичних принципів демократичного врядування, найбільш актуальним з яких є просвітницький, який пропонується розуміти як постійну підтримку великої публічної дискусії щодо етики та ефективності влади, введення етичної проблематики до шкільної та вузівської програм;

набули подальшого розвитку:

- механізми реалізації етичних принципів демократичного врядування в системі державного управління задля покращання якості надання адміністративних послуг населенню, що передбачають реалізацію наступних етичних принципів: додержання прав і свобод людини і громадянина, гуманізму, довіри, справедливості, законності та добросовісності;

- наукові підходи щодо розуміння етичних принципів демократичного врядування як системних утворень та визначення специфіки їх функціонування в організаційному вимірі.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що низка методологічних та теоретичних положень і висновків може бути використана під час розробки, підготовки й прийняття актів законодавчого та нормативно-правового характеру з регламентації діяльності органів державного управління та їх взаємодії з громадськістю, а також може використовуватися у подальшій науковій розробці ціннісних засад етики державного управління.

Результати дисертаційної роботи були використані Центром адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу у процесі розробки механізмів формування етичних принципів при підготовці Кодексів етики та правовому закріпленні принципів демократичного врядування через стандартизацію і унормування управлінських процедур (акт від 15 листопада 2011р. № 7409/51-10).

Теоретичні положення дисертації можуть використовуватися при розробці навчальних програм підготовки магістрів державного управління та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій в Національній академії державного управління при Президентові України та інших навчальних закладах.

Апробація результатів дисертації. Науковий зміст основних результатів дослідження та їх практичне значення були представлені на науково-практичних

конференціях: «Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст» (15-16 травня 2009 р., м. Дніпропетровськ); «Демократичне врядування: наука, освіта, практика» (29 травня 2009 р. м. Київ); «Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації» (30 жовтня 2009 р. м. Одеса); X міжнародному науковому конгресі «Державне управління та місцеве самоврядування» (26 березня 2010 р. м. Харків); «Антикризові механізми регіонального та муніципального розвитку» (9 квітня 2010 р., м. Київ); «Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України» (14 травня 2010 р. м. Дніпропетровськ); «Галузь науки «Державне управління»: історія, теорія, впровадження» (28 травня 2010 р. м. Київ); «Сучасна регіональна політика: формування, реалізація та розвиток публічної служби» (23 вересня 2010 р., м. Одеса); «Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика» (22 жовтня 2010 р., м. Львів); «Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики» (27 травня 2011 р., м. Київ).

Результати дослідження також обговорювались на теоретико-методологічних семінарах Національної академії державного управління при Президентові України й на засіданнях кафедри філософії і методології державного управління.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 публікаціях, чотири з яких – одноосібні статті у наукових фахових виданнях, десять – у матеріалах конференцій та семінарів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації – 227 сторінок, обсяг основного тексту – 194 сторінки. Дисертація містить один додаток. Список використаних джерел складається з 280 найменувань на 30 сторінках, з яких іноземною мовою – 11.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, вказано на зв'язок роботи з науковими темами досліджень кафедри філософії і методології державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, подано стислу характеристику сутності та стану розробки наукової проблеми, визначено мету і завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, ступінь наукової новизни, практичне значення одержаних результатів, визначено особистий внесок дисертанта, наведено дані щодо апробації результатів дослідження та кількості публікацій за темою, структуру дисертації та її обсяг.

У *першому розділі* – «Теоретичні засади дослідження етичних принципів демократичного врядування» – визначено особливості демократичного врядування в сучасних транзитивних умовах; досліджено етичні принципи як наукову категорію та основу демократичного врядування; проаналізовано етичні принципи

демократичного врядування як предмет дослідження вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень.

За всієї складності суспільно-політичних змін, що відбуваються впродовж останніх десятиліть у різних регіонах світу, неоднозначності й суперечливості поставторитарних трансформацій, прогресуюче зміцнення демократичного правління, вочевидь, є домінуючою тенденцією суспільної еволюції кінця ХХ – початку ХХІ століття. До недавнього часу теоретики демократії рідко виходили за межі держави, наголошуючи на відмінності категорій між моральною сферою незалежної політичної спільноти та сферою анархічного суспільства, а саме – між внутрішньою та міжнародною аренами. Здебільшого тільки після кінця «холодної війни» історично відчужені концепти теорії міжнародних відносин і теорії демократії почали спільно звертатися до ідей демократії без кордонів, тобто транснаціональної демократії з глобальним характером, що свідчить про значну зміну мислення щодо якості сучасної світової демократії.

Аналізуючи транснаціональну модель демократії, варто виділити основні чинники, що прискорили цей процес, а також визначити контекст розгляду літератури про транснаціональну демократію, що спирається на окремі традиції демократичного мислення. Ліберал-інтернаціоналізм, радикальний демократичний плюралізм, космополітизм і дорадча демократія порушують принципові питання про бажаність і можливість транснаціональної демократії та на основі власних теоретичних конструкцій розглядають перспективи транснаціонального демократичного проекту. Основними чинниками транснаціональної демократії виступають такі сучасні стимулятори тенденції розвитку, як прискорення глобалізації, «третя хвиля» глобальної демократизації й піднесення транснаціональних соціальних рухів. За рахунок таких взаємопов'язаних тенденцій, варто говорити про умови та можливості ефективності демократії, оскільки демократія, її основні інститути і парадокси стали присутніми всюди, ніяк не залежачи від країни, стану економіки, розвитку культури, релігійних цінностей. Проте змусити недемократичну систему врядування переходити на врядування за демократичними принципами, чим, власне, й займається транзитологія, – це велика практична проблема, яка за умов збереження інституційних механізмів старої системи державного управління не має вирішення.

В науці немає єдиного підходу до визначення поняття «демократичне врядування», але більшість визначень побудовані на концепції, що саме демократичне врядування є базисом побудови громадянського суспільства, дотримання основних прав та свобод громадян, ефективному розподілі національних доходів та взаємодії влади і суспільства. На теоретичному рівні під терміном «демократичне врядування» розуміється співпраця багатьох сторін, які беруть участь у процесі управління суспільними справами. На практиці демократичне врядування визначається як сукупність безпосередніх взаємовідносин громади, публічного та приватного секторів, планування та управління спільними справами регіону. У західних країнах демократичне врядування розглядається в рамках демократичної парадигми і включає в себе

більшість характеристик, притаманних системі правління (або його ідеальній моделі) в розвинених ліберальних демократіях. Більшість науковців сходяться на думці, що ефективне демократичне врядування є результатом взаємодії добре скоординованої влади, з одного боку, та обізнаного, зацікавленого та активного громадянина – з іншого.

Настанови з демократичного врядування, як і критерії «ефективного врядування» й принципи, сформульовані Комісією Європейського Союзу, Світовим банком та Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР) різняться тією мірою, в якій увага зосереджується на тих чи інших ключових чинниках. Зокрема, принципами «ефективного демократичного врядування», визначеними ОЕСР, є наступні: верховенство права; відкритість і прозорість діяльності демократичних інституцій; чесність і рівність, що стосуються громадян, у т. ч. надання консультативних послуг та участі в ухваленні рішень; результативність та ефективність послуг; ясність, прозорість і можливість застосування на практиці законів і правових регулювань; сталість і цілісність у формуванні політики; високі етичні стандарти поведінки.

Підвищена увага суспільства до етичної проблематики демократичного врядування спонукає дослідників до теоретичних дискусій щодо сучасних проблем етики державно-владних відносин. Два поняття відіграють ключову роль у цих теоретичних побудовах – перехід до демократії (transition) та усталення демократичної системи, або зміцнення демократії (consolidation). Загальний процес демократизації складається не з одного, а з двох послідовних переходів: перший (transition) призводить до встановлення демократичного уряду; другий (consolidation) – до зміцнення демократії, або до ефективного функціонування демократичного режиму. У першому випадку йдеться про формування інституціональних основ демократичної системи, що забезпечують змінюваність політичних лідерів за допомогою демократичних процедур. У другому – мається на увазі зміцнення самої демократії як суспільно-політичної системи, що передбачає залучення більшої частини суспільства (включаючи не лише політичні, суспільні (громадські) організації, інституціоналізовані групи інтересів, а й широкі верстви населення) до цінностей демократії, усвідомлення її як найбільш досконалої форми врядування у порівнянні з усіма іншими. Вкрай сприятливим для започаткування демократичного переходу вважається налаштування політичного керівництва країни на реформи.

Зміст концепції механізмів демократичного врядування полягає в реалізації наступних етичних принципів: додержання прав і свобод людини і громадянина, гуманізму, довіри, справедливості, законності та добросовісності. *Додержання прав і свобод людини* як головного принципу етики державного управління є важливою умовою досягнення легітимного стану державно-управлінських та суспільно-владних відносин та забезпечення належного рівня соціальної справедливості; достатньою умовою демократичного врядування має бути послідовне утвердження етичної концепції права, яка не лише проводить принцип додержання прав і свобод людини, а й розуміє його як принцип етики

демократичного врядування. *Принцип гуманізму* передбачає визнання гідності та незалежності особистості головною соціальною цінністю; максимізацію свободи вибору людини (зокрема свободи слова і совісті, права на особисту думку і незалежне дослідження, права кожної особистості на власний спосіб життя), яка має поширюватися настільки далеко, наскільки це не завдає шкоди іншим. *Принцип довіри* передбачає існування такого рівня довіри громадян до влади, який свідчить про готовність суспільства в цілому до формування стосунків відкритого типу та співробітництва на основі демократичних принципів. *Принцип справедливості* є ідеєю тих інституцій, які перетворюють масу людей на політичну спільноту. Саме вона пов'язує одного громадянина з іншим і всіх громадян – з урядом. Існування держави є виправданим лише за умови підтримання нею справедливого правопорядку, тобто справедливості є основою легітимної політичної влади. *Законність* як один із головних демократичних принципів організації та функціонування держави, означає, що всі дії, які відбуваються в державному й громадському житті та є об'єктом правового регулювання, мають здійснюватися у точній відповідності з вимогами законів та підзаконних актів. Законність органічно включає в себе розвинену систему прав і свобод громадян та практичну реалізацію зазначених прав і свобод. *Принцип добросовісності* має моральну природу, яка являє собою стан чесності, сумління, порядності, передбачає переконаність у необхідності ретельного виконання соціальних обов'язків, повагу до інших, вірність зобов'язанням, повагу прав інших суб'єктів, обов'язок порівняння власних та чужих інтересів, унеможливлення заподіяння шкоди третім особам.

Впровадження етичних принципів демократичного врядування визначається традиціями демократизму, створенням інститутів, що базуються на неформальних правилах, рівнем управлінської культури і потребує поступовості, створення інститутів соціального партнерства та накопичення досвіду взаємодії у виконанні державних програм розвитку.

Етичні принципи демократичного врядування спроможні стати основою для формування відповідальності представників влади та підставою для суспільної оцінки бюрократії. Сукупність етичних принципів демократичного врядування необхідна для вияву чітких орієнтирів службової поведінки та створення певних шаблонів, які роз'яснюють поведінку, для підвищення рівня раціональності та моральності у професійній діяльності чиновництва. Закріплені етичні принципи демократичного врядування відкриватимуть можливості для достатньо вільного орієнтування державних службовців у стандартних ситуаціях.

У *другому розділі* – «*Механізми формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування*» – здійснено аналіз розвитку етичних принципів демократичного врядування в історії українського державотворення; визначено етичні принципи як чинники становлення та розвитку демократичного врядування в Україні; проаналізовано політико-правові основи впровадження етичних принципів демократичного врядування в сучасній Україні; розкрито інституційні проблеми впровадження етичних принципів демократичного врядування.

В історії українського державотворення демократичні ідеї завжди підпорядковувалися соціальній та національній концепції демократичного врядування та ліберальних прав і свобод, видавалися утопічними і не мали широкої підтримки. Хоча прояви демократизму в житті українського народу деякі дослідники знаходять уже в найдавніші часи. Український народ завжди виявляв прихильність до демократичної форми правління. Насамперед, це схильність до індивідуальної свободи, народоправство у публічному житті, відкриті вибори, існування поряд з центральною владою місцевого самоврядування, зародки федеративного устрою. Розвиток та занепад демократичних традицій врядування в історії України зумовлювали такі чинники як перервність державницького процесу та чергування періодів політичного піднесення і занепаду. Такі засадничі принципи демократичного врядування як підконтрольність влади, підзвітність, прозорість, визнання верховенства права та етичних стандартів поведінки, принцип субсидіарності, а також врахування особливостей конкретної країни при виборі моделей публічної влади є основним фундаментом, на якому ґрунтується демократія. Ці принципи знайшли своє відображення у визначних політико-правових документах – Конституції Пилипа Орлика, конституційних проектах М. Драгоманова, М. Грушевського, С. Дністрянського, у працях Б. Кістяківського, інших українських мислителів минулого. В умовах проведення адміністративної реформи в Україні особливої актуальності набирає проблема підвищення ефективності державного управління шляхом впровадження випробуваних історичною традицією етичних принципів демократичного врядування.

Важелем, що сприятиме унормуванню етичного середовища виконавчої влади, зміцнюватиме політичну волю до етичного реформування демократичного врядування та внутрішньо легалізуватиме право законодавців здійснювати контроль буде оформлення інституціональних основ управлінської етики. Трансформація соціально-економічної, політико-правової, культурної та інших сфер буття Української держави, діяльність її органів та посадових осіб, що виконують регулятивно-управлінські функції, повинна відбуватися на підставі проголошених нині діючою Конституцією України загальноцивілізаційних цінностей та принципів: забезпечення прав і свобод людини, розвиток і зміцнення демократії, гуманізм, верховенство права та розбудова громадянського суспільства.

До механізмів формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування відносяться: соціальні, правові та механізми контролю за дотриманням етики.

Вирішення проблеми впровадження механізмів формування етичних принципів демократичного врядування полягає у їх закріпленні через відповідну систему нормативно-правових норм. Нормативно-правове забезпечення демократичного врядування має базуватися на основі, важливою складовою якої є етична концепція демократичного врядування, що визначає соціальну справедливість як мету держави та зміст державного управління на шляху її досягнення. Соціальна справедливість – соціально-духовний феномен, який не можна повністю запрограмувати у системі правових норм. Тому кожен службовець,

кожна посадова особа мусить усвідомити основні вимоги принципу соціальної справедливості й послідовно керуватися ним як етичною нормою у своїй управлінській діяльності.

Етичні принципи демократичного врядування, закладені сьогодні у норми права, що регламентують процедури державного управління, та є підґрунтям для створення ефективної системи державної влади, гарантування реальної участі громадян в управлінні державними справами, а також забезпечення незалежного громадського контролю за діяльністю системи державного управління. Насамперед, це Закон України «Про державну службу», що регулює етику поведінки державного службовця (ст. 5). Найбільш унормовані законодавчо питання етики поведінки, на нашу думку, у сфері представницької гілки влади. Так, Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» містить главу 9, в якій йдеться про «Дотримання дисципліни та норм етики на пленарних засіданнях Верховної Ради України». Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування», а саме ст. 4, визначає етичні принципи серед основних принципів служби в органах місцевого самоврядування. Наказ Головного управління державної служби від 4 серпня 2010 р. № 214 «Про затвердження Загальних правил поведінки державного службовця» узагальнює стандарти етичної поведінки й добросовісності посадових осіб владних органів. Проте, зазначені норми носять переважно поверховий і фрагментарний характер, недостатнє використання засобів адміністративної відповідальності в сфері державного управління призвело до зростання кількості адміністративних проступків.

Безвідповідальність, нехтування як морально-етичними настановами, що особливо посилилися протягом останнього часу, так і нормами законодавства, а також подвійні стандарти в діях представників влади створюють атмосферу цинічного ставлення до етичних принципів, що є особливо небезпечним, адже нехтування морально-правовими нормами завжди формує зневіру громадян, що ще більш посилює негативні наслідки від дій владних осіб і виступає однією з глибинних причин асоціальної поведінки людей, злочинності, корупції тощо. При цьому в Україні за 11 місяців 2010 року частка державних службовців, притягнутих до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень становила 0,21 % від їх загальної чисельності.

Поширення корупційних способів вирішення політичних, економічних і соціальних питань, правових спорів дозволяють зробити висновок про системність корупції в усіх сферах державного і суспільного життя, і навіть про загрозу формування в Україні «корупційної культури». За останні роки проблема корупції в Україні стала чи не найнагальнішою серед тих, що турбують суспільство та перешкоджають економічному розвитку та поступу країни. Тому створення ефективної системи протидії цьому явищу визнано одним із ключових національних пріоритетів Української Держави. За цих умов важливого значення набувають етичні принципи демократичного врядування. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» у ст. 13 «Кодекси поведінки» визначає

основні засади запобігання і протидії корупції в публічній і приватній сферах суспільних відносин на основі норм професійної етики.

Перспективним кроком у напрямку впровадження етичних принципів демократичного врядування є Концепція Державної цільової програми реформування державного управління та державної служби на 2011–2015 роки, яка ставить за мету побудову ефективної моделі врядування на загальнодержавному і регіональному рівні через оптимізацію системи органів виконавчої влади та розвитку системи державної служби.

Незважаючи на поширеність вживання понять етичних принципів демократичного врядування щодо діяльності органів державного управління, їх правового визначення на рівні дефініцій, змістовного навантаження, зобов'язальних норм та норм координації і контролю в актах чинного законодавства досі немає. Існуюча форма впровадження етичних принципів демократичного врядування містить ряд суттєвих недоліків: відсутні механізми моніторингу та контролю за дотриманням етичних принципів; потреба у регулюючій та координуючій етичній питанні структурі. Формування чітких етичних принципів демократичного врядування ускладнюється загальним рівнем моральної свідомості українського суспільства, де сприйняття моралі та етики переважно залишається поза увагою. Негативними факторами, що не сприяють дотриманню принципів етики демократичного врядування, є також неналежна організація праці державного службовця та кадрова політика (добір кадрів, умови проходження служби, перспективи кар'єрного росту тощо). Все вищевказане обумовлює відношення до етичних принципів демократичного врядування як вторинного явища.

У третьому розділі – «Напрями вдосконалення механізмів формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування» – розглянуто міжнародні підходи щодо впровадження етичних принципів демократичного врядування; виявлено напрями вдосконалення механізмів функціонування етичних принципів демократичного врядування; розглянуто механізми формування організаційно-правової культури демократичного врядування.

Впровадження стандартів публічної етики є одним із основних напрямків реалізації демократичного врядування та Європейської Стратегії інновацій. Радою Європи ще у середині 90-х років було розпочато роботу щодо узагальнення, популяризації та розповсюдження стандартів публічної етики. Так, у 1999 році Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи було ухвалено Рекомендацію 60 (1999) щодо етичної поведінки обраних представників на місцевому і регіональному рівнях. Посилання на принципи гуманізму фігурують у преамбулах конвенцій, у резолюціях Генеральної Асамблеї ООН, а також у дипломатичній практиці. Повага до свободи та гідності особи розглядається як базовий принцип права Ради Європи, як суть Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Про такий акцент також чітко заявлено в Загальній декларації прав людини 1948 р. і в Лісабонському Договорі.

На етичних принципах демократичного врядування, визначених Організацією Економічного Співробітництва та Розвитку, побудована демократія і праводержавність у країнах-членах Європейського Союзу, й кожен із зазначених принципів є важливим для забезпечення розвитку демократичного суспільства в цілому та демократичного врядування, зокрема.

Патерналістські настрої, поблажливе ставлення суспільної свідомості до явищ корупції, незнання громадянами своїх прав та невміння їх відстоювати, духовна криза, невиразність персоналістської культури та етики відповідальності є суттєвими гальмами у формуванні в Україні етично вибудованої форми демократичного врядування.

Важливим для вітчизняного досвіду є вивчення можливості адаптації моделі «шести принципів доброго управління» Польщі, а саме – прозорості, нетерпимості до корупції, громадської співучасті, фаховості, передбачуваності та звітності у публічному управлінні. А також заслугове на увагу й досвід Польщі щодо запровадження етичного кодексу службовця.

Ефективність механізмів етичних принципів демократичного врядування має велике значення для поліпшення стану довіри суспільства до влади, боротьби з корупцією, підвищення прозорості та зрозумілості дій чиновників для кожного громадянина. Етичні принципи демократичного врядування дозволять закласти новий фундамент діяльності українського уряду, що ґрунтується на прозорості, підзвітності й відповідальності. Етичні принципи демократичного врядування повинні лягти в основу всіх внутрішніх угод та визначати форми державного та державно-приватного співробітництва.

Питання впровадження механізмів формування етичних принципів демократичного врядування в діяльності органів державного управління слід розглядати крізь призму їх функціонального навантаження та виконання функцій держави із забезпечення ефективності і взаємодії об'єктів та суб'єктів державного управління. При цьому необхідно одночасне запровадження відповідних механізмів недопущення реалізації приватних інтересів державними службовцями з використанням службових повноважень та заходів юридичної відповідальності за порушення етичних засад державної служби.

Проблема утвердження етичних принципів демократичного врядування у сфері державного управління може бути вирішена шляхом прийняття спеціального закону «Про визначення загальних засад реалізації етичних принципів демократичного врядування в діяльності органів державного управління». На нашу думку, такий базовий закон повинен містити як дефініційне визначення самих понять етичних принципів в контексті їх застосування в діяльності органів державного управління, так і правові норми щодо загального порядку їх реалізації, а також санкції за порушення цього порядку. Прийняття відповідного закону сприятиме реальному впровадженню норм права щодо реалізації етичних принципів в діяльності органів державного управління, й, таким чином, подальшому становленню демократії в Україні як правовій державі. Стале і законодавчо врегульоване функціонування цих принципів забезпечує об'єктивну

оцінку діяльності органів державної влади опозиційними партіями та громадськими об'єднаннями і організаціями, що є фактором попередження, виникнення і розвитку негативних явищ в державному управлінні, насамперед корупції.

Особливістю етичних принципів на сучасному етапі розвитку України є те, що їх зміст, роль та значення зазнають суттєвих змін разом із системою демократичного врядування, через що перебувають у процесі становлення, не маючи стійкості й упорядкованості.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування в Україні.

Результати дослідження дали змогу сформулювати висновки і розробити пропозиції та рекомендації, що мають теоретичне і практичне значення.

1. В умовах проведення адміністративної реформи в Україні особливої актуальності набирає проблема підвищення ефективності державного управління шляхом впровадження випробуваних історичною традицією етичних принципів демократичного врядування. Проте проблема ефективності органів державної влади та органів управління в багатьох випадках зводиться до ефективності праці службовців апарату. Але саме за такого підходу поза увагою науковців і практиків залишається ключова проблема – формування, впровадження та удосконалення саме механізмів державного управління шляхом впровадження етичних принципів демократичного врядування. Етичні принципи демократичного врядування набувають особливого значення у розвитку державного управління. За своєю сутнісною природою, вони мають вищий ступінь гарантування, оскільки набувають значення загальних правил поведінки; проявляються в процесі організації та діяльності органів державного управління, розкриваючи загальні соціальні установки поведінки, певні цінності суспільства. Сучасні оцінки ролі етичних принципів у системі демократичного врядування, які дають вітчизняні й зарубіжні науковці, позитивна зарубіжна практика свідчать про перспективність етичного підходу до розв'язання багатьох проблемних моментів діяльності влади.

2. На етичних принципах демократичного врядування, побудована демократія у країнах-членах Європейського Союзу, і кожен із принципів є важливим для забезпечення розвитку демократичного суспільства в цілому, та демократичного врядування, зокрема. Досвід зарубіжних країн розвиненої демократії свідчить, що процес формування етичних принципів демократичного врядування в діяльності органів державного управління є історично тривалим і безпосередньо пов'язаний із соціально-економічним розвитком держави на основі демократичних прагнень суспільства. Демократичні перетворення суспільства та відповідні зміни у менталітеті його громадян значною мірою залежать від діяльності органів державної влади, що регулюється відповідними правовими

нормами. Вважаємо, що для вітчизняного досвіду була б корисним запровадження етичного кодексу службовця та адаптація моделі «шести принципів доброго управління» Польщі: прозорості, нетерпимості до корупції, громадської співучасті, фаховості, передбачуваності та звітності у публічному управлінні органів місцевого самоврядування.

3. Сучасний стан державотворення в Україні відзначається інтенсивним пошуком найбільш оптимальних моделей форми правління. Важелем, що сприятиме унормуванню етичного середовища виконавчої влади, зміцнюватиме політичну волю до етичного реформування демократичного врядування та легалізуватиме право законодавців здійснювати контроль шляхом оформлення інституціональних основ етики, є впровадження етичних принципів демократичного врядування. Трансформація соціально-економічної, політико-правової, культурної та інших сфер буття Української Держави, діяльність її органів та посадових осіб, що виконують регулятивно-управлінські функції, повинна відбуватися на підставі проголошених нині діючою конституцією України загальноцивілізаційних цінностей та принципів: забезпечення прав і свобод людини, розвиток і зміцнення демократії, гуманізм, верховенство права та розбудова громадянського суспільства.

4. Впровадження етичних принципів демократичного врядування визначається традиціями демократизму, створенням інститутів, що базуються на неформальних правилах, рівнем управлінської культури і потребує поступовості, створення інститутів соціального партнерства та накопичення досвіду взаємодії у виконанні державних програм розвитку. Етичні принципи демократичного врядування спроможні стати основою для формування відповідальності представників влади та підґрунтям для позитивної суспільної оцінки діяльності державних службовців. Сукупність етичних принципів демократичного врядування необхідна для вияву чітких орієнтирів службової поведінки та створення певних шаблонів, які роз'яснюють поведінку, для підвищення рівня раціональності та моральності у професійній діяльності чиновництва. Закріплені етичні принципи демократичного врядування відкриватимуть можливості для достатньо вільного орієнтування державних службовців у стандартних ситуаціях.

5. До механізмів формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування відносяться: соціальні, правові, та механізми контролю за дотриманням етики. Соціальні механізми дозволяють розкрити суть формалізованого управлінського впливу на людину (державного управління) через розкриття особливостей владного впливу, здійснюваного неформально і опосередковано – через дисциплінарний простір, що її оточує, та управлінський вплив «влада – знання», який людина відчуває на собі постійно. До правових механізмів формування етичних принципів демократичного врядування належить державно-правовий механізм забезпечення конституційного права людини і громадянина, насамперед, на судовий захист, що являє собою систему засобів і чинників, за допомогою яких здійснюється реалізація конституційного права на судовий захист та його охорона відповідними зобов'язаними суб'єктами державної

влади, а у разі порушення – його захист та відновлення. В умовах демократичного політичного режиму механізмами контролю за дотриманням етики виступають інститути громадянського суспільства. Методами такого контролю є звернення, скарги, громадська експертиза, висвітлення результатів моніторингу у засобах масової інформації.

6. Існуюча в Україні форма впровадження етичних принципів демократичного врядування містить ряд суттєвих недоліків: відсутні механізми моніторингу та контролю за дотриманням етичних принципів; потреба у створенні структури, яка б забезпечувала регулювання та координацію етичних питань. Формування чітких етичних принципів демократичного врядування ускладнюється загальним рівнем моральної свідомості українського суспільства, де сприйняття моралі та етики переважно залишається поза увагою.

7. Найбільш оптимальним шляхом втілення зазначених принципів у діяльність органів державного управління та забезпечення розробки, впровадження й функціонування їх механізмів у цій діяльності можна вважати здійснення загальнодержавної або національної програми, яка враховувала б комплекс питань, необхідних для розв'язання протягом певного періоду часу, а також заходи з координації дії відповідних державних органів їх відповідальність та звітність перед громадськістю. До заходів такої програми слід віднести аналіз чинного законодавства з питань етичних принципів демократичного врядування, розробку відповідних необхідних нормативно-правових актів. Також дана програма повинна містити заходи з навчальної та просвітницької діяльності, спрямовані на ствердження цих принципів в особистому усвідомленні громадян як носіїв влади демократичної держави. Комплексне вирішення зазначеної проблеми на програмній основі сприятиме розвитку демократизації суспільства, підвищенню ефективності діяльності органів державного управління, покращанню динаміки та стану соціально-економічного розвитку нашої держави, зміцненню її авторитету у світі, а також підвищенню рівня нашого життя.

Результати дослідження дозволяють сформулювати наступні *пропозиції для органів влади*:

- враховувати етичні принципи демократичного врядування під час розробки, підготовки та прийняття актів законодавчого та нормативно-правового характеру з регламентації діяльності органів державного управління їх взаємозв'язок з громадськістю;

- розширити повноваження Національного агентства України з питань державної служби, надавши йому більше прав щодо контролю за дотриманням етики поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Для виконання таких функцій варто створити спеціальний департамент із забезпечення службової етики;

- використовувати положення етичних принципів демократичного врядування при формуванні організаційно-адміністративних структур в системі державного управління; розглянути питання щодо доцільності створення

відповідних структурних підрозділів в органах влади з контролю за станом реалізації етичних принципів демократичного врядування;

– включити до навчальних програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних управлінських кадрів курс з етики демократичного врядування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Грицяк Н.В. Деякі сутнісні особливості демократичного врядування / Н. Грицяк // Збірник наукових праць НАДУ при Президентіві України. – К. : НАДУ, 2009. – Вип. 2. – С. 28–34.

2. Грицяк Н.В. Впровадження етичних принципів демократичного врядування та їх значення / Н. Грицяк // Ефективність державного управління : зб. наук. праць ЛРІДУ. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 24. – С. 102–107.

3. Грицяк Н.В. Додержання прав і свобод людини як головний етичний принцип в державному управлінні / Н. Грицяк // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць ОРІДУ. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 3. – С. 49–51.

4. Грицяк Н.В. Етичні принципи демократичного врядування та їх значення: європейський вимір / Н. Грицяк // Державне управління: теорія і практика : електронний науковий фаховий журнал. – Вип. 2. – 2010 [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2010_2/index.htm

Матеріали конференцій:

5. Грицяк Н.В. Демократичне врядування: політико-правові засади / Н. Грицяк // Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст : матеріали наук. практ. конф. ; Дніпропетровськ, 15-16 травня 2009 р. / за заг. ред. С. Серьогіна. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2009. – С. 36–37.

6. Грицяк Н.В. Демократичне врядування на регіональному рівні / Н. Грицяк // Демократичне врядування: наука, освіта, практика : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю ; 29 травня 2009 р. : у 4 т. / за заг. ред. В.П. Приходька, С.В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2009. – Т. 2. – С. 33–35.

7. Грицяк Н.В. Демократичне врядування: сутність поняття, критерії та принципи / Н. Грицяк // Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації ; 30 жовтня 2009 р. – У 2-х томах. – Т. 2. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – С. 185–186.

8. Грицяк Н.В. Демократичне врядування та громадянське суспільство: етична система відносин / Н. Грицяк // Антикризисні механізми регіонального та муніципального розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ; 9 квітня 2010 р. / за заг. ред. В.К. Присяжнюка, В.Д. Бакуменка, Т.В. Іванової. У 2-х ч. – К. :

Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління. – Ч. 2., 2010. – С. 424–426.

9. Грицяк Н.В. Етичність та ефективність демократичного врядування: європейський підхід / Н. Грицяк // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали наук-практ. конф. ; 14 травня 2010 р. / за заг. ред. Л. Прокопенка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – С. 368–370.

10. Грицяк Н.В. Демократичне врядування в Україні: етичний аспект / Н. Грицяк // Державне управління та місцеве самоврядування: X міжнародний науковий конгрес ; 26 березня 2010 р. : тези доп. – Х. : ХарРІДУ НАДУ, 2010. – С. 135–136.

11. Грицяк Н.В. Ефективність етичних принципів демократичного врядування в системі публічного управління / Н. Грицяк // Сучасна регіональна політика: формування, реалізація та розвиток публічної служби : матеріали наук-практ. конф. ; Одеса, 23 вересня 2010 р. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2010. – С. 258–260.

12. Грицяк Н.В. Основні складові демократичного врядування та його етичні принципи / Н. Грицяк // Галузь науки «Державне управління»: історія, теорія, впровадження : тези доп. – К. : НАДУ, 2010. – Т. 1. – С. 26–27.

13. Грицяк Н.В. Європейська інтеграція та демократичне врядування – основні пріоритети державної політики незалежної України / Н. Грицяк // Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика : наук-практ. конф. за міжнар. участю ; 22 жовтня 2010 р. : у 2 ч. – Ч. 1 / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В.С. Загорського, А.В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. – С. 299–302.

14. Грицяк Н.В. Введення етичних принципів демократичного врядування як один із шляхів до модернізації державно-управлінської діяльності: досвід ЄС / Н. Грицяк // Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики : матеріали наук-практ. конф. за міжнар. участю ; Київ, 27 травня 2011 р. : у 2 т. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1. – С. 40–42.

АНОТАЦІЇ

Грицяк Н.В. Етичні принципи демократичного врядування: механізми формування та впровадження. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2012.

Дисертаційна робота присвячена обґрунтуванню ролі механізмів формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування.

Виявлено, що етичні принципи демократичного врядування набувають особливого значення у розвитку державного управління. За своєю сутнісною природою, вони мають вищий ступінь гарантування, оскільки набувають значення

загальних правил поведінки; проявляються в процесі організації та діяльності органів державного управління, розкриваючи загальні соціальні установки поведінки, певні цінності суспільства. Сучасні оцінки ролі етичних принципів у системі демократичного врядування, які дають вітчизняні й зарубіжні науковці, позитивна зарубіжна практика свідчать про перспективність етичного підходу до розв'язання багатьох проблемних моментів діяльності влади.

Визначено зміст концепції механізмів демократичного врядування, що полягає в реалізації наступних етичних принципів: додержання прав і свобод людини і громадянина, гуманізму, довіри, справедливості, законності та добросовісності.

Доведено, що впровадження етичних принципів демократичного врядування визначається традиціями демократизму, створенням інститутів, що базуються на неформальних правилах, рівнем управлінської культури і потребує поступовості, створення інститутів соціального партнерства та накопичення досвіду взаємодії у виконанні державних програм розвитку.

Обґрунтовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів формування та впровадження етичних принципів демократичного врядування в Україні.

Ключові слова: державне управління, демократичне врядування, етичні принципи, етичні принципи демократичного врядування, механізми державного управління.

Грицяк Н.В. Этические принципы демократического управления: механизмы формирования и внедрения. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа. – Ивано-Франковск, 2012.

Диссертационная работа направлена на обоснование роли механизмов формирования и внедрения этических принципов демократического управления.

Выявлено, что этические принципы демократического управления приобретают особое значение в развитии государственного управления. По своей сущностной природе, они имеют более высокую степень обеспечения, поскольку приобретают значение общих правил поведения; проявляются в процессе организации и деятельности органов государственного управления, раскрывая общие социальные установки поведения, определенные ценности общества. Современные оценки роли этических принципов в системе демократического управления, которые дают отечественные и зарубежные ученые, положительная зарубежная практика свидетельствуют о перспективности этического подхода к решению многих проблемных моментов деятельности власти. На этических принципах демократического управления построена демократия в странах-членах Европейского Союза, и каждый из принципов является важным для обеспечения развития демократического общества в целом и демократического управления, в

частности. Опыт зарубежных стран развитой демократии свидетельствует, что процесс формирования нравственных принципов демократического управления в деятельности органов государственного управления является исторически длительным и непосредственно связан с социально-экономическим развитием государства на основе демократических устремлений общества.

Демократические преобразования общества и соответствующие изменения в менталитете его граждан во многом зависят от деятельности органов государственной власти, регулируются соответствующими правовыми нормами. Современное состояние государства в Украине отмечается интенсивным поиском наиболее оптимальных моделей формы правления. Рычагом, который будет способствовать нормированию нравственной среды исполнительной власти, укреплять политическую волю к нравственному реформированию демократического управления и легализуют право законодателей осуществлять контроль путем оформления институциональных основ этики, является внедрение этических принципов демократического управления.

Определено содержание концепции механизмов демократического управления, которая заключается в реализации следующих этических принципов: соблюдение прав и свобод человека и гражданина, гуманизма, доверия, справедливости, законности и добросовестности.

Доказано, что внедрение этических принципов демократического управления определяется традициями демократизма, созданием институтов, основанных на неформальных правилах, уровнем управленческой культуры и требует постепенности и накопления опыта взаимодействия в выполнении государственных программ развития.

Этические принципы демократического управления способны стать основой для формирования ответственности представителей власти и основанием для положительной общественной оценки деятельности государственных служащих. Совокупность этических принципов демократического управления необходима для проявления четких ориентиров служебного поведения и создания определенных шаблонов, которые разъясняют поведение, для повышения уровня рациональности и нравственности в профессиональной деятельности чиновничества. Закрепленные этические принципы демократического управления откроют возможности для достаточно свободного ориентирования государственных служащих в стандартных ситуациях.

Трансформация социально-экономической, политико-правовой, культурной и других сфер бытия украинского государства, деятельность его органов и должностных лиц, выполняющих регулятивно-управленческие функции, должны происходить на основании провозглашенных ныне действующей Конституцией Украины общечивилизационных ценностей и принципов: обеспечение прав и свобод человека, развитие и укрепление демократии, гуманизма, верховенство права и развитие гражданского общества.

Эффективность механизмов этических принципов демократического управления имеет большое значение для улучшения состояния доверия общества к власти, борьбы с коррупцией, повышения прозрачности и понятности действий чиновников для каждого гражданина. Они позволяют заложить новый фундамент

деятельности украинского правительства, основанный на прозрачности, подотчетности и ответственности. Этические принципы демократического управления должны определять формы государственного и государственно-частного сотрудничества

В диссертации обоснованы теоретические положения и практические рекомендации по совершенствованию механизмов формирования и внедрения этических принципов демократического управления в Украине.

Ключевые слова: государственное управление, демократическое управление, этические принципы, этические принципы демократического управления, механизмы государственного управления.

Hrytsyak N.V. Ethical principles of democratic governance: the mechanisms of formation and implementation. – Manuscript.

The Dissertation for the Degree of the Candidate of Sciences in Public Administration for the Specialty 25.00.02 - Mechanisms of Public Administration. – Ivano-Frankivsk National Technical Oil and Gas University. – Ivano-Frankivsk, 2012.

The thesis aims to study the role of mechanisms of formation and implementation of ethical principles of democratic governance.

Revealed that the ethical principles of democratic governance take on special importance in the development of public administration. In its essential nature, they have a higher degree of assurance, because the gain value of the general rules of behavior, manifested in the organization and functioning of the administration, revealing the general social setting behavior, certain values of society. Modern evaluate the role of ethical principles in the system of democratic governance that give domestic and foreign scholars, positive foreign practice show promising ethical approach to solving many problematic aspects of government.

Determined the content of the concept of mechanisms of democratic governance, which is implementing the following ethical principles: respect human rights and freedoms and the Citizen, trust, fairness, legality and integrity.

It is proved that the introduction of ethical principles of democratic governance is determined by the traditions of democracy, the creation of institutions that are based on informal rules, the level of administrative culture and needs gradual creation of institutions of social partnership and cooperation experience in implementing state programs of development.

Grounded theoretical principles and practical recommendations for improving the mechanisms of formation and implementation of ethical principles of democratic governance in Ukraine.

Keywords: public administration, good governance, ethical principles, ethical principles of democratic governance, mechanisms of public administration.